

**De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ
Antiqvitate**

Hugo, Hermann

Antverpiæ, 1617

Cap. XI. De primo vsu chartæ, eiusque variis generibus & appellatione.
Charta & chartus: dicta non à Chartâ vrbe Tyri; non quòd carptim papyro
decerpatur; sed à χάρειν, quod epistolis præscribi ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

98 DE PRIMA SCRIBENDI ORIG.
cute, de quo cap. x i x. vbi de notis feruilibus;
quamquam & Epimenidis demortui cutis tota
inuenta est literis conscripta, sine iniustione, vt
Suidas in Epimenide. à quo natum Prouerbiū:
Ἐπιμενίδειον δάγμα. Imò D. Ignatij Martyris cor
aureo IESV nomine legimus diuinitus fuisse in-
scriptum. Omnis denique materia quæ picturæ
aut cælaturæ est apta, versa ad scripturam, lapis,
lignum, plumbum, æs, aurum, argentum, gem-
mæ, vitrum, &c.

C A P V T X I.

*De primo vsu chartæ, eiusq; variis gene-
ribus & appellatione.*

CHARTARVM tractatio singulare sibi hoc
caput visa est vindicasse, cum ob rerum am-
plitudinem, tum etiam vtilitatem ac nouitatem.

Chartam, ætas nostra; sed prisca illa Lucilij
Auruncani, chartum masculino genere appella-
uit, auctore Nonio. De causâ nominis contesta-
ta lis inter multos est; sed nulli etiamnum ad-
iudicata. Guilandinus lib. De chartâ, & Pancirol-
lus lib. II. tit. XIII. chartam ita dictam volunt
à Chartâ Tyri vrbe, prope quam primùm inuen-
ta sit papyri arbor, è quâ mox facta charta.

Isidorus lib. VI. cap. x. *chartam dictam esse putat,
quod carptim papyri tegmen decerptum glutinetur.* Con-
trà Scaliger docet, decerptas illas papyri tunicas,
semper esse papyros vocatas, donec ad scribendas
epistolas earum cœpit esse vsus; tum verò non iam
amplius papyros, sed chartas esse dictas à verbo χαρται,
quod omnibus epistolis suis pro fronte inscribere solebant
Gract;

Græci; sicut Latini verbum *suo*, vel *suis*. de quo Martialis lib. xiv. Epigr. ii.

Omnes ista solet charta vocare suos.

Epistolares ergo bybli, à *χαρτεν*, chartæ dicti. quare non abs re Martialis chartam epistolarem salutatricem vocat, lib. ix. epist. ci.

Charta salutatrix si modo vera refert.

Atq; ab hoc tempore chartæ appellatæ sunt chartæ nouæ; vt à pugillaribus è gypso factis, seu palimpsesto, vt Catullus, Cicero & Plutarchus nominant, iam pridem inuentis (qui vocabantur chartæ deletitiæ) distinguerentur. Nouæ autem & deletitiæ chartæ mentio fit apud Vlpianum libro i. Digest. De bonor. posses. secund. tab.

Iam de chartæ primâ inuentione ita Plinius scribit lib. xiiii. cap. xi. *Chartam Alexandri Magni victoriâ repertam, auctor est Marcus Varro, conditâ in Aegypto Alexandria; antea non fuisse chartarum vsum.* Sed Guilandinus libello De papyro, demonstrat longè ante hæc tempora chartam ex papyro esse factam; quamquam de certo aliquo tempore certum nihil statuat; neque sanè facilè quisquam alius id possit, cùm de nullâ re ferè scriptum sit minùs atque de origine scriptionis.

Chartarum autem confectio, quia non tam est considerationis criticæ, quàm artificij cuiusdam mechanici, visa est non facere operis huius instituto, eâque re prætermittenda. De variis tamen chartarum nominibus duxi non esse silendum. Nomina porrò omnia quadruplici ex capite orta esse, videre mihi videor. A locis, auctoribus, materiâ aut formâ, denique ab officiis.

A locis nomen inuenerunt, auctore Plinio li-

bro XIII. cap. XII. Saitica, Tæneotica, seu Tæneotica, seu Tanitica, Libyana, ad honorem provinciae Libyæ, auctore Isid. lib. VI. cap. X. *Chartæ Thebaicæve, Caricæve*, apud Statium lib. IV. Siluarum. *Aegyptia*, apud Apuleium. *Memphitica*, apud Turnebum lib. V. cap. II. quod displicet tamen Henrico Salmuth in Not. Pancirolli. *Amphitheatrica* apud Plinium; ab Alexandrino quodam Amphitheatro, ut suspicatur Scaliger; non *Athribitica*, ut contendit Guilandinus. *Mellonis pagina*, id est, Nili, apud Ausonium; sicut *Niliacæ papyri* apud Martialem.

Ab auctoribus. Augustæa (quæ Catullo est Regia) Liuia, Fanniana, apud Plinium lib. XIII. c. XII. Corneliana, apud Isidorum lib. VI. cap. X.

A formâ. *Μακρόκωλα*, à *κόλω* schedâ, quasi longa scheda; meliùs, inquit Scaliger, quàm à *κόλλω*, glutine, seu tergo bouino. Vnde Martiali talis inscriptio lib. XIV. Apophoreto X. *Chartæ maiores*, quales longissimæ sunt chartæ Sinenses, subinde quatuor vlnarum, ut ipsemet vidi.

A materiâ. Charta plumbea, Suetonio; delictitia & noua, Vlpiano.

Ab officio. Salutatrix, Martiali; Emporetica, Plinio: item Hieratica, quòd solis sacris literis seruiret; sicut barbarè vocamus chartam Postarum, quam rectiùs cursoriam diceremus, quòd ea seruiat literis per Cursorem mittendis. His adiungi potest *dentata* charta, ut Cicero ad Qu. Fratrem scribit lib. II. ep. XVI. ab officio reprehendendi.

Denique ut caput hoc absoluiam, lubet attexere iucundas quorundam auctoriù metaphoras, quibus in re scriptoriâ eleganter iuxtâ & ingeniosè quan-

ET REI LITERARIÆ ANTIQVIT. IOI
quandoque vsi sunt; vt sint hæc paucula veluti
pro epicitharismate, ad præteritorum nauseam
condiendam.

Arare, apud Qu. Attam est scribere. *Vomer* & *mu-
cro offeus*, sunt stylus. *Stadium charteum*, Varroni a-
pud Nonium est charta.

Effodere, apud Ennodium est scribere. *Acumina
ferrea*, apud Prudentium, sunt styli: *Cerata buxa*,
& *æquoris hirti area*, sunt tabellæ: *Arati sulci*, sunt li-
teræ: lib. *ἄε. ἐφεύρων*, de Cassiano Mart.

Æquor pagina, apud Boëtium. *Æquor cereum*, apud
Ausonium. *Campus papyrinus*, apud Scaligerum.

Alba melonis filia, pro chartâ apud Ausonium, vt
legit Mariangel. *Fissipes calamus*, pro pennâ.

Cadmi nigellæ filia, *Notæq; furuæ sepia*, apud
eundem pro literis.

Charta virgo, Martiali, alba: Vlpianus *puram* vo-
cat. *Charta anus*, Catullo est vetusta. Ausonio, *opi-
ca*. *Sepia* & *lolligo*, Horatio & Persio sunt atramen-
tum. *Fistula*, calamus est Persio.

CAPVT XII.

Quâ materiâ scriptum, siue ex quâ literæ?

Ex quo calami, pennæ, & penicilli adhibiti
scriptioni, ex eò etiam literæ distinctam ha-
buere materiam suam ex quâ, seu quâ pingeretur.

Sermo hîc mihi erit de eâ materiâ quæ literas
ob oculos ponit; non autem de eâ quæ commento
clandestino subducit & celat; vt sunt lac, cepa, sal
Ammoniacum, &c. de quibus postea, vbi de lite-
ris clandestinis.